

২) কাল বিটীয় (১৭৭৭ - ১৮৫৭) এবং ত্রিপুরা স্কুলের প্রতিষ্ঠাতা

-
কাল বিটীয় কেন্দ্রিয় দুর্গান্ধি পুস্তক প্রকাশন প্রতিষ্ঠান
নিয়ে - ১. কাল বিটীয় - কৃষ্ণচন্দ্র ও নবদেৱ মজুমদাৰ (Krishnachandra & Nabodev Majumdar)
প্রতিষ্ঠান অন্তৰ্ভুক্ত ; মিল্ড অসমৰ তিক্ষণ পুস্তক প্রকাশন প্রতিষ্ঠান (Founders
of Hailakandi Library)। নামতা - পার্শ্বান্তর

কাল বিটীয় প্রতিষ্ঠান

- ১৭৭৭ খ্রিস্টাব্দে কাল বিটীয় - জ্ঞানগুপ্ত প্রতিষ্ঠান প্রাচীনক
চিকিৎসাল মানুষ ও জ্ঞানের নিরিক্ষণ অক্ষয়ের প্রতি
কোর - প্রতিষ্ঠান আগতিতে উন্নত হয়। প্রাচীন ১৭ বৃহস্পতি অমাবস্যা দেখে
- বিষ্ণু বিগ্রহ পুরুষ পুরুষ পুরুষ পুরুষ পুরুষ - শিক্ষা
লাভে - এবং অন্য স্থানে পুরুষ পুরুষ পুরুষ - শিক্ষা

ହିମେଷେ ପ୍ରାଚୀ ଦେତା । ପ୍ରସବ କରିଲେ ଯିତି ଦେଖେ ପିଲାଳା ନାମ
କହୁଥିଲା ଶବ୍ଦାବ୍ଦୀ ବିଭିନ୍ନ ବିଭିନ୍ନ ଉପରେ ଜାହେଣି କହୁଥିଲା ଶବ୍ଦାବ୍ଦୀ
ଅଧିକାରୀ ହୁଏଥାଲ ଓ ଉତ୍ତିଷ୍ଠାନ ବିଭିନ୍ନ ଅଧିକାରୀ କୁ ମାତ୍ରାବିଭିନ୍ନ
ନିକାଳ କହୁଥିଲା ।

— ১৮০৭ মার্চে শ্রমবল্ডু পর প্রায়ে তার স্থান
ক্ষয়ান গড়লেন গতি। ১৮১৯ মার্চে বিটার অ্যাক্ষেন্টের
দ্বিমিলেনিয়ানে ১৮২০-ক্ষেত্রে— প্রমেয়াব— নিম্নভা
গন। এবং মুক্ত বঙ্গের পথে তিনি তৎপুরিপিটে— কালিন
— বিক্রিবিহ্যালসে— ক্ষেত্রে— মুক্ত প্রমেয়াব— নিম্নভা ইন
প্রয়োগেই তিনি জীবনের— শেষ পার্শ্ব অব্যুপনি— ক্ষেত্রিকে।
ক্ষেত্রাচর্য— বিটার মুক্ত অবদান

-ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ପଦ୍ମ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରାବ୍ୟକ୍ଷମ୍ଯ-ହେ?
 -ଅବସ୍ଥାରେ ଆହେ ଏହି କାହାର ଜ୍ଞାନ-କ୍ଷମା କାହାର
 -ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ (Shrimad Bhagavatam) ବଳା ଚଲା, ତିନି ଅବସ୍ଥା
 ଧ୍ୱନି କରିବାକାଳେ ମୀର୍ଣ୍ଣ ଦୀର୍ଘ ଆବଶ୍ୟକତାର- ଆବଶ୍ୟକ କରିବାକାଳେ
 ଅଜ୍ଞାନ କରେଛିଲେନ ଆ ତିନି ଲିପିରୁ ଏହି ଶିଖିଲେନ ଆବଶ୍ୟକ
 -କିମ୍ବା କରେନ ଆବଶ୍ୟକ ଆବଶ୍ୟକ ।

ବ୍ୟାପକ ଜୀବନ — ତାର ପିତାମହ କାଳେ ଖାଲ ବିଭାବ ଆଶ୍ରମ ଗୁଡ଼
ବଢନ୍ତ ଓ ମାନଚିହ୍ନ ଅଛୁଟ ଘନତିରେଣ୍ଟ । ଓଁବ୍ ପ୍ରଥମ ନିଜେ ସ୍ଥାନୀ
ଏଇ ଉତ୍ତରେଷ ଯିବ୍ଲେ-୧୯୦୫ ବାର୍ଷର କ୍ରିଟିକ୍ୟ ଫେୟରୋପ୍ - A-GEO-
Graophical, Historical and Statistical Parting - ୧୯୦୫
ପ୍ରଥମାବ୍ଦୀରେ ୧୯୦୮ - ୧୯୦୭ ଆଲେ ମୁକୋକିତ ହୁଏ, ତେବେ
ମଧ୍ୟ ୧୯୦୮ ମାଲେ ଚନ୍ଦ୍ର ଆନନ୍ଦ ପୁକାର କାର । ୧୯୧୧ ମାର୍ଚ୍ଚ
ବିବିଦକୁ ମାନୁତିତ ପ୍ରଥିରୀର ହୁଣୋଲେସ୍ - ଏହିତ ବଢନ୍ତ ଏହେତୁ
ଏହିନ୍ତି ପୁକାର ହୁଣି ।

Erdkunde

୧୮୯୪ ମାର୍ଚ୍ଚ - ତିନି ଜୋଡ଼ିଛିଏନ୍ତି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଯାତ । ଅର୍ଥାତ୍ ଆଜା ଦାଲିତ ୧୮୯୭ ମାର୍ଚ୍ଚ ମହାଜାତି ରୁକ୍ଷ ହିଂଦୁ ସ୍ଵର୍ଗ ବିଧ୍ୟାଳୟ ଶ୍ରୀ ଏକବିନାରାଜ - ମର ମୁଖ୍ୟ ଫ୍ରେଡୁ ଆନ୍ଦ୍ରାନ୍ତିକ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ବିମ୍ବିତ । ଦିନିକ ଫ୍ରେଡୁ ମହାଜାତି ରୁକ୍ଷ ୧୮୯୮୮ ମାର୍ଚ୍ଚ ଅର୍ଥାତ୍ ମହିମାମହିନୀ ଏତିତା ଦେଉଁଥାଏ । ଯଥିରୁ ତିନି ଏକାତ୍ମକ ଉପରେ ଆଲୋଚିତ କାମ କରିବାରେ ତିନିଟି ବୈଜ୍ଞାନିକ କ୍ଷେତ୍ର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ । ③ ଯୁଦ୍ଧବିଦ୍ୟା ବିବରଣ୍ୟ ତିନିଟି ପ୍ରାଚୀନାବିଦ୍ୟା । ④ ସାହିତ୍ୟ ବିବରଣ୍ୟ ତିନିଟି (Material)

ପ୍ରାତିମ-ବିଦ୍ୟନ :- ଏ ପ୍ରାତିମ-ବିଦ୍ୟନ କେହିଁ ପ୍ରାତିମ ଶ୍ରୋଦ୍ଧାରୀଙ୍କ
ବିଦ୍ୟନ ଓ କେହିଁ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜ୍ଞାନିବିଦୀ ଆଲୋଚନା - ସ୍ଵୀକାର
ବାହିକ ବିଦ୍ୟନ :- ଯଥଃ ଅଞ୍ଚଳ କୁଣ୍ଡଳ

ବ୍ୟାହିକ ନିର୍ଦ୍ଦତ୍ତ :- ଏଲ, ଅଞ୍ଚଳ ମିଳିଂ ଫିଲ୍ସ. ଆରଥାତ୍ ପ୍ରଧାନ
ପରିଦର୍ଶକ ସତ୍ତା କେତେବେଳେ ଏକ ଉଚ୍ଚ ମନ୍ଦିରଙ୍କ ଆଲୋଚନା
ପରିବହନ କରିବାକୁ ପାଇଁ ପାଇଁ ପାଇଁ ପାଇଁ ପାଇଁ

‘युग्मात् विवरणः— यह विवरण अंगस्थिक विभागमध्ये
प्राकृतिक विकास विधान एवं रक्षा द्वारा है। अथात् इनमें अलग-
लिक और लोकों के लिये वर्णनमध्ये आलोचना करें हैं।

ଅନ୍ତର୍ଜାଲ ପାଇଁ କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା

ବିଟୀର ମାତ୍ର ଲୋକଗାନଙ୍କ ସହଜତାପାଦ - ଲୋକତ ସଂଖେନ ଶାର୍କ-ଅଳ୍ପ
ଏବଂ ଉପରେ ମାତ୍ରେ ମନ୍ତ୍ର (Unity in Divisibility) । ଆରମ୍ଭତା
ମଧ୍ୟରେ ପାଞ୍ଚଭାଗିକ ମନ୍ତ୍ରରେ ହାଲିବାଯୁ, ଆପଣୁଥି
ଏବଂ ମନ୍ତ୍ରରେ ମନ୍ତ୍ରରେ ଏକିଣାଳିଷ୍ଟ ମନ୍ତ୍ର ।
ଆରମ୍ଭତାରେ ମନ୍ତ୍ରରେ ଏକିଣାଳିଷ୍ଟ ମନ୍ତ୍ର ।
ଆରମ୍ଭତାରେ ମନ୍ତ୍ରରେ ଏକିଣାଳିଷ୍ଟ ମନ୍ତ୍ର ।
ଆରମ୍ଭତାରେ ମନ୍ତ୍ରରେ ଏକିଣାଳିଷ୍ଟ ମନ୍ତ୍ର ।

ମାତ୍ରାତିକା ପ୍ରକାଶନ-ବିଭାଗ-ମେଘଦୂତ-

—ତିନି ପ୍ରାକ୍ତନିକ ବିଦ୍ୟାଲ୍ୟରେ ଅଧ୍ୟେତ୍ର ପ୍ରାକ୍ତନିକ ସାହିତ୍ୟରେ
ଏଥେ ତାମେ—କାମ୍ବନ୍ଦରନ ପାଦାନ୍ତ୍ର ପ୍ରାକ୍ତନି ହେବେ ।
—ତିନି ଜାଣି ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାକ୍ତନି ବିଦ୍ୟାଲ୍ୟରେ ପାଦାନ୍ତ୍ର ପାଦାନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ
ହେବେ—ଏହୁବେ । ପ୍ରାକ୍ତନି ମଧ୍ୟ ପାଦାନ୍ତ୍ର ପାଦାନ୍ତ୍ର ଏହୁବେ
ପାଦାନ୍ତ୍ର ଆମ୍ବାଚଳୀ—ହେବେ । ଏହାର ପାଦାନ୍ତ୍ର ବିଜ୍ଞାନ ଶାସ୍ତ୍ରରେ
ଆଧୁନିକ ସଂରକ୍ଷଣ ବିଜ୍ଞାନରେ ଏହୁବେ । ତିନି
—ବିଜ୍ଞାନ ଆଧୁନିକ ପାଦାନ୍ତ୍ର ଏହୁବେ, ଆମ୍ବାଚଳୀ, ଟୋକ୍ରିଟ ମଧ୍ୟ ଆମ୍ବାଚଳୀ
ଆଧୁନିକ ଗଣ୍ଡରେ ଏହୁବେ ।

ଶ୍ରୀମତୀ କିମ୍ବା ନିଜପୁଣ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ପରିଚିତଙ୍କୁ

ବିଜ୍ଞାନ ମୂର ମତେ ଦୁଆରୀକାରୀ ହଳ ପାଇଁ ଏହା ହାତର ନିଷ୍ଠା, ଅଁଧ୍ୟ-
ଗୋପନୀୟ "As the body Made for soul, & the soul is Physical
Globe Made for Mankind" — ଅଁଧ୍ୟ ଶାଶ୍ଵତ ଜୀବନିକ ବିଜ୍ଞାନୀ—
ପ୍ରକାଶରେ ମୌତ୍ସୂରୀ ବିଜ୍ଞାନୀଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟ ଘରରେ ଥିଲା, ଅଁଧ୍ୟ ମୁହଁ ଦୁଇଶହିରୁ—
ଚାଷ ଦେଖି ନିର୍ମାଣବାଳୀ— | ପାଇଁ ଏହା ଫୈନ୍‌ଡିଜିଟ୍ ଏମାଯିଛୁଲି—
ପାଇଁ ଏହା ଫୈନ୍‌ଡିଜିଟ୍ ଏମାଯିଛୁଲି— | ବିଜ୍ଞାନୀ— କିମ୍ବାଲିତ ମୁହଁ ମତେ
ବିଜ୍ଞାନୀ ।

ବିଭିନ୍ନ ପରମାଣୁକାନ ରାଶି—(Teleological view)

ବିଜୀବ ନୟ ମାତ୍ର ପୁଣିତି ଓ ତାର ଯାମିନ୍ଦାଲ୍ୟ ମାତ୍ର ପରଦିଲ୍ୟ
ଏବଂ ମର ପାରଖିକ ପଥରୀ ସମେତ । ୧୨ ଅଶ୍ଵକାରୀ ମାତ୍ର
ଏହିକେ ପୁଣିତ ଓ ପାନ୍ଦୁମୁଣ୍ଡଳିକାରୀ ମର ପାରଖିକ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ
ବିଜୀବ ଅଳ୍ପ କବାତ୍ତ ଉପରେ ଇତ୍ତାମ୍ ପୁଣିତି ମୁଦ୍ରି ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ।
ମୁଁ ଲୈଖିଥିଲୁ ପୁଣିତ ମାନ୍ୟ ପୁଣିତ ମାନ୍ୟ କିମ୍ବାନ ଛାତି
ଓ ଲୋହନ ଫୁଲି । ବିଜୀବ ଗର୍ଭାଦ୍ୱାରା ଆମ୍ବାତ, ଅଞ୍ଚାତକାରଫୁଲିମା-
ନ୍ତି ମଧ୍ୟ ମର କିମ୍ବାନ ଘାଟେ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା । ୧୩ କିମ୍ବାନ ଗାନ୍ଧୀ ବିଜୀବ
ମଧ୍ୟ ବାହୀତ ଉପରେ ଇତ୍ତାମ୍ = । ବିଜୀବ ନୟ ମୁଁ କୃତିଷ୍ଠାନିକିଂ-
କି ପାରଖିକାରୀ ଦାର୍ ସତ୍ତା ଉପରେ ।

ପ୍ରତିବନ୍ଦିତ ମାନୁଷଙ୍କ ଜୀବନ ଏବଂ ଉତ୍ସବରେ
ପାଇବାର ମଧ୍ୟ ଅଧିକାରନ ଲାଭ ପାଇବାର ପାଇବାର

ଭୋବ ମାତ୍ର ନିବିଳେଖଣରେ ଏହିପାଇଁ ଦୋଷ କଥା ଅଭିଭାବକୁ—କୈବିହିତୀ
ଧିକ୍ଷାନବ୍ର ଭିତ୍ତି ରୂପିତ ହୁଏ ଥିଲା, ଯିନି କବିତା କବିତାନାମଙ୍କରେ
ଶାବ୍ଦିଜି, ଅନିଷ୍ଟଜୀବ ଶାବ୍ଦିଜି ଭୋଲିଲିକ ପତ୍ରାନ ଆବଶ୍ୟକ ହେବ
ଅଛୁଟକ । ଯାର୍ଥକବିନ ଅବଶ୍ୟକ କାହିଁରାଗରେ ବୁଝାତ ଜିଲ୍ଲା ଫିଡ଼ିଆ
ଏହୀର କହୁନ ଶୁଳକାଶକ ଲାଗୁତି (Comparative Method) ॥ ୧
ବୋବର—ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ବୋଲିଲିକ ଧିଲିଗାତ୍ମାଲିବ—କୃତିଷ୍ଠ ଅନିବ
ଲାଗେ—ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଵାରା ଆଦ୍ୟ— ଆଧୁନିକ ଧରନା କବିତାରେ । ଭୋବ ଇନ୍ଦ୍ରାଚ୍ୟା
କୁମିଳେ ମିଳେମନ ଓ ମୁଖ୍ୟମନ ମୁଣ୍ଡ ଶ୍ରୀ ବୋବ ଅଧିକାରୀଙ୍କର ସମ୍ମତି
ଏହୋତିକ ଲାଗୁତି—କହାଏ— । ଯିନି ହେଲୋଲେବ— ମାତରିଶେବ ଶୁଳ୍କ
ଧିକ୍ଷାର ବନ୍ଦୁତ ।

বিজ্ঞান মূল চাহেন্দের— শাস্তি অবিদ্যুতি পারিষৃষ্ট এবং ক্ষেত্ৰ
পৰ্য। সবগুলোকে আনন্দ বৈজ্ঞানিক স্থৰ আনন্দাদিত ইহ মধ্যে
ছোলেৱ— বিবিধতে পিণ্ডাৰ— গুৰু। সম্মুলি এস— ① Unity of
Nature পুঁজুতিৰ— মুকুতা— ② কাৰ্য কাৰণ সমৰ্থন (cause and effect
relation) ③ আনন্দ— কেন্দ্ৰিকত (Anthropo centrism) ④ অভিভাৱ
বাদী পুজুতিৰ (Empirical approach)=

— ৬০ —

Evaluation

As mentioned earlier, Ritter's concept of the unity of nature simply reflected his teleological standpoint and he saw the unity as an evidence of God's divine plan. Even in the arrangement of the regions (i.e. the continents) he saw an evidence of God's plan. Asia, said Ritter, represents the sunrise where the early civilization of man flourished. Africa represents the noon – because of the smoothness of outline and the uniformity of climate; the inhabitants are induced to slumber and to shun outside contacts. Europe represents the sunset, or the end of the day, the culmination of man's greatest accomplishments. The polar regions represent mid-night, where land and people are locked in eternal sleep. He enlarged the concept of the land hemisphere and remarked that this was also a part of God's plan. Only in this central location among the earth's land areas that a world-conquering civilization could arise.

Ritter's teleological standpoint with regard to the major regions of the world was subject to criticism as his contemporaries felt that religion could not provide explanations of natural phenomena, especially in the arrangement of the major regions (i.e. continents). His view that "among all the creatures on the earth only man could comprehend the existence of a divine plan and so could adjust his life to it and make maximum use of god's gifts", was also criticised as valueless and unscientific because it did not take into account the concept of struggle and survival.

Ritter's significance as a scientist lies in his thorough and critical study of sources and his ability to systematise extensive material. He seems to have laid the foundation of the holistic tradition in the nineteenth century geography.

Ritter's influence in the development of the methodology of geography during the middle of the nineteenth century was of much greater importance. He exerted great influence beyond the range of his immediate students as he was a geographer in the true sense of the term, whereas Humboldt's influence was on the non-geographers. Ritter repeatedly expounded his views on the nature and problems of geography in methodological papers, Humboldt's numerous discussions of such questions were scattered through his general writings. For this reason, his concept of relation of geography to other sciences was lost sight of for nearly a century. Undoubtedly, Ritter gave to geography its systematic frame which remained valid for the successive periods of modern geography. The classical period in the development of modern geography came to an end with the death of both Humboldt and Ritter in 1859.